

IBPA+MPA (NEP) Sem.-5 Examination  
DSC-C-351-MVT

Hindustani Shastriya Sangeet Shastra  
December-2025

Time : 2-00 Hours]

[Max. Marks : 50

**Q-1 Long answer type questions. (Total marks 30 and 10 marks for each)**

**A.** Define the concepts of *Shuddha Raag*, *Chhayalag Raag* and *Sankeerna Raag* and discuss their characteristics with suitable examples.

शुद्ध राग, छायालग राग तथा संकीर्ण राग की संकल्पनाओं को परिभाषित कीजिए और इनकी प्रमुख विशेषताओं का उपयुक्त उदाहरणों सहित विवेचन कीजिए।

शुद्ध राग, छायालग राग અને સંકીર્ણ રાગ ની સંકલ્પનાઓને પરિભાષિત કરીને તેમની મુખ્ય વિશેષતાઓનું યોગ્ય ઉદાહરણો સાથે વિશ્લેષણ કરો.

**B.** Describe the different *Bani-s* of Dhrupad and explain their important stylistic features in detail.

ધ્રુપદ કી વિભિન્ન બાનિયોં કા વર્ણન કીજિયે તથા ડનકી મહત્વપૂર્ણ શૈલીગત વિશેષતાઓં કા વિસ્તાર સે વિવેચન કીજિયે।

ધ્રુપદ ની વિવિધ બાનિઓ નું વર્ણન કરો અને તેમની મહત્વપૂર્ણ શૈલીલક્ષી વિશેષતાઓનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કરો.

(Either / या / અથવા)

Discuss the origin, history and evolution of *Haveli Sangeet*. Explain its main musical and devotional characteristics.

હવેલી સંગીત કી ઉત્પત્તિ, ઇતિહાસ તથા વિકાસ કી પ્રક્રિયા પર વિસ્તાર સે ચર્ચા કીજિયે। ડસકે પ્રમુખ સાંગીતિક ંવં ભક્તિમય ગુણોં કો સમજાડિયે।

હવેલી સંગીત ની ઉત્પત્તિ, ઇતિહાસ અને વિકાસ પ્રક્રિયા વિષે વિગતવાર ચર્ચા કરો. તેના મુખ્ય સંગીતમય તથા ભક્તિમય લક્ષણો સમજાવો.

**C.** Write the *notation* of any one **Bandish** from the following raag-s prescribed in the syllabus: **Bageshree, Vibhas, Marwa, Jajaiwanti, or Puriya Dhanashree**. Explain the features of the chosen raag in brief.

પાઠ્યક્રમ મેં દિયે ગયે નિમ્નલિખિત રાગોં મેં સે કિસી ંક રાગ — બાગેશ્રી, વિભાસ, મારવા, જયજયવંતી ંયા પૂરિયા ધનાશ્રી — કી કિસી ંધી ંક બંદિશ કી સ્વરલિપિ લિખિયે। સાથ ંધી ચયનિત રાગ કી વિશેષતાઓં કા સંક્ષેપ મેં વર્ણન કીજિયે।

પાઠ્યક્રમમાં આપેલ નીચેના રાગોમાંથી કોઈ એક રાગ — બાગેશ્રી, વિભાસ, મારવા, જયજયવંતી અથવા પુરિયા ધનાશ્રી — ની કોઈ પણ એક બંદિશ નું નોટેશન લખો. સાથે પસંદ કરેલા રાગની બંધારણાત્મક વિશેષતાઓનો સંક્ષિપ્ત વર્ણન આપો.

**Q-2 Short Answer Type Questions. (Total marks 10 and 2 Marks for each)**

Write any **FIVE** short notes from the following **SIX**/નીચે દિયે ગયે છઃ મેં સે કિન્હીં પાંચ પર ટિપ્પણી લિખેં/નીચે આપેલા છમાંથી કોઈપણ પાંચ ટૂંકી નોંધ લખો.

1. Rabindra Sangeet/રવિન્દ્ર સંગીત/રવિન્દ્ર સંગીત

P.T.O

2. Nazrul Geeti/નઝરુલ ગીતિ/નઝરુલ ગીતી

E-1473-2

3. Gurmat Sangeet /गुरमत संगीत/गुरमत संगीत

4. Natya Sangeet/नाट्य संगीत/नाट्य संगीत

5. Abhang or Keertan/अभंग या कीर्तन/अभंग अथवा कीर्तन

6. Comparative Study Between Raag Bahar and Kedar/राग बहार और राग केदार का तुलनात्मक अध्ययन/राग बहार અને राग केदार નો तुलनात्मક અભ્યાસ

Q-3 Multiple choice type questions. (Total marks 10 and 1 marks for each)

1. Which option correctly shows the Vadi-Samvadi pair of Raag Bageshree?

निम्न में से कौन-सा विकल्प राग बागेश्री के सही वादी-संवादी को दर्शाता है?  
नीचेના પૈકી કયો વિકલ્પ રાગ બાગેશ્રી ના સાચા વાદી-સંવાદી દર્શાવે છે?

A) Madhyam, Shadja/मध्यम, षड्ज/मध्यम, षड्ज

B) Pancham, Rishabh/पंचम, ऋषभ/पंचम, ऋषभ

C) Gandhar, Nishad/गांधार, निषाद/गांधार, निषाद

D) Dhaivat, Gandhar/धैवत, गांधार/धैवत, गांधार

2. Nom-Tom alaap mainly focuses on which element?

नोम-तोम आलाप मुख्य रूप से किस तत्व पर आधारित होता है?  
નોમ-તોમ આલાપ મુખ્યત્વે કયા તત્ત્વ પર આધારિત હોય છે?

A) Fast taans/तीव्र तानें/तेજ તાનો

B) Syllables like nom, tom/नोम-तोम जैसे अक्षर/નોમ-તોમ જેવા અક્ષરો

C) Only sargam/केवल सरगम/માત્ર સરગમ

D) Pakhawaj bols/पखावज बोल/પખાવજ બોલ

3. Which Carnatic concept is closest to the Hindustani taan?

हिंदुस्तानी तान के सबसे निकट कौन-सी कर्नाटिक संकल्पना है?  
હિંદુસ્તાની તાનના સૌથી નજીક કઈ કર્ણાટક સંકલ્પના છે?

A) Swarakalpana/स्वरकल्पना/સ્વરકલ્પના

B) Pallavi/पल्लवी/પલ્લવી

C) Jatiswaram/जतिस्वरम्/જતિસ્વરમ

D) Varnam/वर्णम्/વર્ણમ

4. Which taal has the structure 3 + 4 + 3 + 4?

किस ताल की संरचना 3 + 4 + 3 + 4 होती है?  
કયા તાલની રચના 3 + 4 + 3 + 4 છે?

A) Jhaptal/झपताल/उपताल

B) Matta/मत्त/मत्त

C) Ada Chautal/आड़ा चौताल/आडा चौताल

D) Deepchandi/दीपचंदी/दीपचंदी

5. In a Poorvi-ang raag, which note is commonly used as a resting (nyas) point?

पूर्वी-अंग वाले रागों में सामान्यतः कौन-सा स्वर न्यास स्वर के रूप में लिया जाता है?

पूर्वी-अंगना रागोमां सामान्य रीते कयो स्वर न्यास स्वर तरीके लेवाय छे?

A) Gandhar/गांधार/गांधार

B) Pancham/पंचम/पंचम

C) Rishabh/ऋषभ/ऋषभ

D) Dhaivat/धैवत/धैवत

6. Which option best reflects Western influence in modern Indian music?

आधुनिक भारतीय संगीत में पश्चिमी प्रभाव का सही उदाहरण कौन-सा है?

आधुनिक भारतीय संगीतमां पश्चिमी प्रभाव दर्शावतो योग्य विकल्प कयो छे?

A) Fast tempo/तीव्र लय/तेज लय

B) Harmony and chord usage/हार्मोनी और कॉर्ड का प्रयोग/हार्मोनी अने कोर्ड नो उपयोग

C) Heavy taans/गहन ताने/भारे तानो

D) Padhant/पदंत/पदंत

7. According to Dr. Ashok Da Ranade, film songs and ghazals fall under which category?

डॉ. अशोक दा रानाडे के अनुसार फ़िल्म गीत और गज़लें किस श्रेणी में आती हैं?

डॉ. अशोक दा राणाडे मुजब ड़िल्म गीतो अने गज़लो कछ श्रेणीमां आवे छे?

A) Primitive music/प्राचीन संगीत/प्राचीन संगीत

B) Devotional music/भक्तिमय संगीत/भक्तिमय संगीत

C) Popular music/लोकप्रिय संगीत/लोकप्रिय संगीत

D) Classical music/शास्त्रीय संगीत/शास्त्रीय संगीत

8. Which option correctly represents the components of Trivat?

त्रिवट की सही संरचना कौन-सी है?

त्रिवटनी साथी रचना कछ छे?

A) Only pakhawaj bols/केवल पखावज बोल/मात्र पखावज बोल

B) Sargam + bols + pakhawaj syllables/सरगम + बोल + पखावज अक्षर/सरगम + बोल + पखावज अक्षरो

C) Only tarana bols/केवल तराना बोल/मात्र तराना बोल

D) Nom-Tom syllables/नोम-तोम अक्षर/नोम-तोम अक्षरो

9. In a taal, the point where the claps and waves begin to repeat is called what?

किसी ताल में जहाँ से ताल की तालियाँ और खाली दोबारा दोहराना प्रारम्भ होती हैं, उसे क्या कहा जाता है?

કોઈ તાલમાં જ્યાંથી તાલીના તાળી અને ખાલી ફરીથી પુનરાવર્તિત થવા લાગે છે, તેને શું કહેવાય છે?

A) Sam/सम/सम

B) Vibhag/विभाग/विभाग

C) Tali/ताली/ताली

D) Avartan/आवर्तन/आवर्तन

10. Which option represents a key feature found in *Haveli Sangeet*?

निम्न में से कौन-सा विकल्प *हवेली संगीत* की एक प्रमुख विशेषता को दर्शाता है?

નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ *હવેલી સંગીત*ની મુખ્ય વિશેષતા દર્શાવે છે?

A) Meend-based alap/मींड प्रधान आलाप/मींड आधारित आलाप

B) Devotional compositions/भक्तिमय रचनाएँ/ભક્તિમય રચનાઓ

C) Strict bandish format/निश्चित बंदिश रूप/નિશ્ચિત બંદિશ સ્વરૂપ

D) Pure sargam patterns/केवल सरगम पैटर्न/માત્ર સરગમ પેટર્ન

—X—